

Citiți lecția din manual: *Spațiul românesc și politica de cruciadă târzie.*

Studiu de caz: Cronicari, cărturari și cartea în spațiul românesc

1. Definiție

Umanism = mișcare socială și culturală apărută ca expresie a luptei împotriva feudalismului, care a promovat ideea încrederii în valoarea omului și a perfecționării sale.

2. Cronicari și cărturari **umaniști** români

- în Evul Mediu românesc, limbile de cult religios și de cultură nu au coincis cu limba populară;
- în Transilvania, a fost utilizată în special limba latină, în vreme ce în Țara Românească și Moldova, au fost folosite limba slavonă și limba română scrisă cu caractere chirilice;
- 29-30 iunie 1521 - *Scrisoarea lui Neacșu din Câmpulung către judele Brașovului Hanăș Begner*: redactarea celui mai vechi document scris în limba română (păstrat până în prezent);
- printre cei mai însemnați reprezentanți ai Umanismului s-au numărat următorii:

I. În Transilvania: Nicolaus Olahus (*Hungaria; Attila*), Johannes Honterus (*Cărticica de reformă pentru Brașov și Țara Bârsei; Regulamentul bisericesc al tuturor germanilor din Transilvania*) și Gaspar Heltai (*Cronica faptelor trecute ale Ungariei*).

II. În Moldova: Grigore Ureche (*Letopisețul Țării Moldovei*), Miron Costin (*Letopisețul Țării Moldovei; De neamul moldovenilor*), Ion Neculce (*Letopisețul Țării Moldovei*) și Dimitrie Cantemir (*Descrierea Moldovei; Hronicul vechimei romano-moldo-vlahilor*).

III. În Țara Românească: Neagoe Basarab (*Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*), Radu Popescu (*Istoriile domnilor Țării Românești: 1290-1728*) și stolnicul Constantin Cantacuzino (*Istoria Țării Rumânești dintru început*).

3. Cartea în spațiul românesc

- 1508 - la Mănăstirea Dealu, domnul muntean Radu cel Mare (1495-1508) a adus prima tiparniță din Țările Române, călugărul Macarie fiind cel care a tipărit prima carte, *Liturghierul* (în limba slavonă);
- 1544 - la Sibiu, a fost tipărită prima carte în limba română, *Catehismul românesc*;
- 1551-1553 - la Sibiu, Filip Moldoveanu a tipărit *Tetraevangheliarul slavo-român*, prima carte bilingvă tipărită și în română, totodată cea mai veche tipăritură în limba autohtonă;
- 1557-1582 - la Brașov, diaconul Coresi a tipărit circa 40 de lucrări religioase, în limbile slavonă și română (*Apostol; Octoih; Psaltirea slavo-română; Evanghelia cu învățătură sau Cazania*);
- 1562 - la Cotnari, domnul Ioan Iacob Heraclid (Despot-Vodă: 1561-1563) a înființat Colegiul Latin;
- 1582 - Șerban, fiul diaconului Coresi, a tipărit *Palia de la Orăștie*, prima traducere în limba română a unei părți din *Vechiul Testament*;
- a doua jumătate a secolului al XVI-lea - în Transilvania, s-au remarcat școlile orășenești de la Brașov, Cluj-Napoca (1581: Universitatea) și Alba Iulia (1622: Colegiul Academic; 1662: s-a mutat la Aiud);
- 1643 - la Mănăstirea „*Trei Ierarhi*” din Iași, s-a înființat prima tipografie din Moldova, prima carte tipărită fiind *Cartea Românească de învățătură* sau *Cazania lui Varlaam*;
- 1648 - la Alba Iulia, s-a publicat *Noul Testament*, prima traducere integrală în limba română;
- 1651-1683 - Dosoftei Barilă, mitropolitul Moldovei, a tipărit *Psaltirea în versuri, Psaltirea slavo-română și Viața și petrecerea sfinților*;
- 1688 - sub patronajul domnului muntean Șerban Cantacuzino, *Biblia* a fost tradusă pentru prima dată în limba română (*Biblia de la București*);
- 1694 - la București, domnul Constantin Brâncoveanu, a fondat Academia domnească;
- 1707 - la Iași, la inițiativa domnului Antioh Cantemir (1696-1700; 1705-1707), a fost creată Academia domnească.

Pentru o mai bună înțelegere a subiectului studiat vizionați următoarele videoclipuri:

https://www.youtube.com/watch?v=Y_TDKWI_1pU

https://www.youtube.com/watch?v=RA7G6N_erWg

Fișă de lucru: Studiu de caz: Cronicari, cărturari și cartea în spațiul românesc

Citiți cu atenție textele de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

A. „Cu mila lui Dumnezeu eu diacon Coresi, dacă am văzut că mai toate limbile cu cuvântul lui Dumnezeu în limba lor, numai noi rumânii n-avem; că întru biserică mai vârtos cinci cuvinte cu înțelesul meu să grăiesc și să învăț decât întunec de cuvinte neînțelese într-alte limbi. Drept aceea, frații mei, preoților, scrisu-v-am aceste psaltiri din psaltirea sârbească pre limba rumânească să vă fie de învățătură.”

(Diaconul Coresi, *Psaltirea slavo-română*)

B. „Numele cel mai adevărat, autentic, de la primul descălecat prin Traian este rumân sau rumanus, care nume acest popor l-a păstrat întotdeauna pentru sine și îndată după descălecat și după pustiire, cum s-a spus, și după al doilea descălecat, până astăzi, același nume este dat îndeobște și muntenilor, și moldovenilor, și celor ce locuiesc în țara Transilvaniei. Rumân este un nume schimbat în curgerea anilor din roman; și astăzi când întreb pe cineva dacă știe moldovenește, spun: știi rumânește, aproape ca: scis romanice. Un alt nume ei înșiși nu au primit între dânșii niciodată.”

(Miron Costin, *Cronica țărilor Moldovei și Munteniei*)

1. Numiți poporul la care se referă ambele surse.

2. Indicați orașul în care și-a desfășurat activitatea de tipograf diaconul Coresi.

3. Transcrieți din sursa B termenul utilizat de cronicar pentru a desemna procesul întemeierii statale.

BIBLIOGRAFIE:

1. Dumitrescu, Doru, Manea, Mihai, *Mic dicționar enciclopedic de termeni istorici*, Editura Meronia, București, 2008.
2. Soare, Aurel Constantin, Cojocaru, Daniela Ana, Grozav, Gabriel, Pavelescu, Alina, *Istorie: Manual pentru clasa a VIII-a*, Editura Art Klett, București, 2020.
3. Stoica, Stan (coordonator), Băluțoiu, Valentin, Becheru, Dragoș Sebastian, Bilcea, Valentina, Bondar, Ancuța, Grecu, Maria, *Istorie: Manual pentru clasa a VIII-a*, Editura CD Press, București, 2020.
4. Gheorghe, Maria Mariana, Săvuță, Irina Ema, *Istorie: Manual pentru clasa a VIII-a*, Editura Litera, București, 2020.
5. Bărbulescu, Mihai, Deletant, Dennis, Hitchins, Keith, Papacostea, Șerban, Teodor, Pompiliu, *Istoria României*, Editura Corint Educațional, București, 2014.
6. Giurescu, Constantin C., *Istoria Românilor*, Editura ALL, București, 2019.
7. Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2008.
8. Bulei, Ion, *O istorie ilustrată a românilor*, Editura Litera, București, 2018.
9. Djuvara, Neagu, *O scurtă istorie ilustrată a românilor*, Editura Humanitas, 2013.
10. Iorga, Nicolae, *Istoria Bisericii românești și a vieții religioase a românilor*, Editura Paul Editions, București, 2021.

